

Evoluția integrării europene

Prof. univ. dr. ing. Lidia Cristea

1. Definirea construcției europene

Astăzi, când confruntarea dintre estul și vestul Europei a încetat, situația geopolitică pe continentul european are anumite trăsături generale printre care:

- prezintă în centrul ei puternicul stat german reunificat;
- relevă slăbirea legăturilor Rusiei cu țările Europei centrale și de est - subliniază modificarea raportului suveranitate națională – integrare;
- arată agravarea tensiunilor etnice în cadrul unor comunități umane.

Europa celor 12 constituită în CE se prezintă ca primă piață integrată a lumii, tipul cel mai avansat de integrare existent astăzi în lume. Imaginea cercurilor concentrice desfășurate în jurul unui nucleu este cea mai bună reprezentare a "Europei fără frontiere", care se formează sub ochii noștri. Europa celor 12, 18, 25, Europa celor 350 de milioane de locuitori integrați (800 de milioane dacă includem și populația din CSI), este după Ph. Lefournier, un conglomerat foarte puternic ce ia naștere în interiorul economiei mondiale. Dar Uniunea Europeană se va menține numai dacă va funcționa piața internă unică, ceea ce-i va permite consolidarea locului de primă putere economică mondială.

O tendință semnificativă pentru zona europeană este aceea de contopire a AELS cu CEE, pentru a forma SEE. Între CEE și AELS s-a încheiat în vara anului 1992 un acord de formare a SEE, concretizat în: adaptarea legislațiilor celor șapte țări membre AELS la cele ale CEE, câteva transferuri financiare, precum și crearea unor organisme comune - un consiliu ministerial și o curte de justiție comună.

Liechtenstein, principalul membru al AELS speră să se asocieze după ce se va renegocia acordul său cu Elveția. SEE numără 372 milioane consumatori, PIB-ul este de 7.500 miliarde \$ față de 6.200 al CEE, respectiv 6.000 al SUA. UE și AELS au optat pentru o abordare pe doi piloni, ceea ce înseamnă că ambele părți sunt responsabile pentru aplicarea acordului în țările lor. AELS a înființat propriul său organ de supraveghere, denumit AELS Surveillance Authority, precum și un tribunal AELS pentru o activitate paralelă desfășurată de Comisia Europeană și Curtea de Justiție a CEE. SEE include, de asemenea, o cooperare în domenii care nu sunt legate direct de comerț incluzând: educația, cercetarea și dezvoltarea, mediul, politica legată de consumatori, turismul și statistica. Tendința de integrare este realizată pe continentul european între statele aparținând CEE și AELS și influențată pozitiv de nivelele de dezvoltare economică apropiate țărilor respective, de vocația integratoare a CEE, precum și de voința politică a statelor europene membre.

2. Retrospectiva ideii de comunitate europeană

Ideea de Comunitate Europeană datează de aproape două milenii. Roma era atunci centrul lumii și a promovat ceea ce este cunoscut în istorie sub numele de pax romana. Treptat, puterea ei politică a fost subordonată de puterea religiei creștine, locul deținut de pax romana luându-l pax christiana. A venit apoi rândul primului mare unificator

european, regele francilor, Carol cel Mare, să realizeze un imperiu care avea întinderea de azi a CE: Franța, Germania, Italia, Austria și o mare parte din Polonia [1].

La începutul secolului XII-lea, cetățile și orașele de pe litoralul Marii Nordului s-au constituit într-o grupare comercială regională, denumită Liga Hanseatică. Aceasta cuprindea în sfera activității sale punctele cele mai îndepărtate orașe ale Finlandei și Suediei, Precum și Novgorodul, Londra, Lubeck și Hamburg. Creată din motive comerciale, Liga Hanseatică și-a încetat activitatea după aproape două secole, datorită înființării marilor companii de navigație comercială.

Încă din secolul al XIV-lea au fost elaborate și unele scrieri cu caracter pacifist, privitor la o apropiere a statelor europene, între care citez *De recuperatione terae sancte*, de Pietris deBosco, în care se propune să se studieze posibilitățile de realizare a unui res publica christiana, a tuturor domnitorilor creștini, pentru "recucerirea pământului sfânt". Această formă imaginată de republică urma să aibă drept conducător pe Papă, iar ca instanță de judecată, Scaunul Apostolic. În 1462, regele Boemiei, Georg Podebrad (1458-1471) a pus bazele unei efemere adunări a prinților creștini de pe continent, intitulată Congregatio Concordiae. Proiectul prevedea convocarea unei Diete și a unei Adunări de regi și prinți creștini, în scopul asigurării păcii. Deși a încercat să stăvilească primejdia turcească, în continuă expansiune spre centrul Europei, proiectul nu a putut fi aplicat în fapt.

În studiul său *De jure belli ac pacis* din 1598, Alberticus Gentilis a produs, de asemenea, un proiect de organizare a statelor europene, pe baze juridice, iar olandezul Hugo Grotius a produs și el în 1625 o asociație europeană a primilor creștini, la numai doi ani, după ce Emeric Croce publicase *Le nouveau Gynee* pentru discursuri despre ocaziile și mijloacele de a stabili o pace generală și libertatea comerțului în lume, propunând ca schimbul internațional să se facă pe baza unei monede unice, se pare, prima idee de acest gen din lume. Reflecții asupra organizării statelor europene formulează și Montaigne în *Essais*, Bossut în *Religique tiree de l'ecriture sainte* și Fenelon în *Socrate și Alcibiade* [2].

În anul 1645, Maximillien de Bethune, ministru al regelui Henry al-IV-lea, plecând de la neînțelegerile confesionale între catolici și protestanți propune un plan politic de organizare a Europei pe baze federaliste, având în componență cele 14 state principale: Franța, Anglia, Spania, Lombardia, Danemarca, Suedia, Ungaria, Polonia, Boemia, Statele Papale, cantoanele Elveției, Belgia, Veneția, alte state italiene, în timp ce Rusia, considerată încă de pe atunci un stat semiasiatice, putea fi primită în federație doar ca simplă aliată. Principele federației nu putea fi ales de două ori consecutiv și nici din aceeași familie.

Adunarea electivă a acesteia trebuia să cuprindă 66 de membri reînnoiți din 3 în 3 ani, se înființau 6 consilii regionale numite tribunale de arbitraj, pentru judecarea diferitelor pricini confesionale. Se fixa un efectiv de 75.000 oameni pentru armata federației al căror singur scop era de a-i alunga pe turci din Europa. Toate aceste idei le-a grupat în lucrările *Sages et regales economies d'Etats domestiques, politicuess et militaires d'Henri le Grand* și în *Le grand dessein*, pe care le putem considera ca prime reflecții metodologice cu privire la unificarea europeană.

Începutul secolului trecut aduce în prim plan pe generalul Napoleon Bonaparte, cel care a "încercat să realizeze o Europă unită sub un singur sceptru" preconizând printre primii necesitatea unor instituții europene comune. Astfel, el declara atunci: "*avem nevoie de un cod european, de o curte de casație europeană, de o monedă unică, de aceleași măsuri și*

greutăți, de aceleași legi. Trebuie să facem din toate popoarele europene un popor" [3]. Există opinia că aceste aspirații l-au sacrificat pe Napoleon Bonaparte.

Până în acest moment al istoriei, scria D. Gusti, în lungul drum în decursul veacurilor, ideea de unificare europeană s-a transformat și a luat deosebite aspecte și anume: Europa a fost creată de mai multe ori și în mai multe feluri. A fost creată întâi de vechea Grece și Alexandru cel Mare, Roma a creat a doua Europă prin Julius Caesar și pax romana. A treia Europă a fost creată de germanul Carol cel Mare. A patra Europă s-a constituit datorită domniei papale cu Inocențiu al III-lea. Crearea celei de-a cincea Europe a fost visul lui Napoleon. Ideea unificării Europei i-a preocupat de altfel pe ideologii tuturor timpurilor, de la Sully și Henric al IV-lea, abatele Saint Pierre, Jean Jacques Rousseau, Immanuel Kant [4].

Prima mare concretizare a tuturor acestor proiecte a fost o nouă uniune regională economică, între anii 1819-1851 s-a realizat Uniunea Vamală Germană, Deutscher Zollverein proiectul principal al uniunii l-a constituit suprimarea tarifelor vamale în cele 5 state, Prusia, Bavaria, Wurtenbur și cele 2 Messe intrate în componența uniunii de la 1 ianuarie 1834. Mai târziu Deutscher Zollverein a cuprins 18 state germane cu o populație de 23 milioane locuitori, iar în 1851, în această uniune vamală mai rămăseseră de intrat doar orașele libere Bremen și Hamburg, primite abia în 1888. În felul acesta, "Germania comercială precede și prepară Germania Politică", afirma E. Herriot [5].

Alte uniuni vamale pe bătrânul continent au mai realizat Belgia și Franța în 1835, Marele Ducat al Luxemburgului cu Zollverein-ul german principatul Liechtenstein cu Austria în 1852 și principatul Monaco cu Franța în 1861. După ce s-au realizat toate aceste uniuni vamale, politica economică a tuturor acestor uniuni vamale, politica economică a Zollverein-ului s-a identificat mai mult cu interesele politice ale statelor confederate germane. Abia în 1871 a intrat în vigoare un pact prin care statele participante la Zollverein s-au unificat, având un singur parlament și realizând în felul acesta, primul Reich, visul cancelarului Bismarck. Johann Kaspar Reurtchell a propus în 1878 realizarea unei confederații a statelor europene cu un consiliu federal alcătuit din delegați ai tuturor statelor membre și un senat, în componența căruia urmau să intre delegați ai parlamentelor tuturor statelor din confederație.

După 11 ani, Liga Internațională pentru Pace și Libertate, în adunarea de la Lausanne a adoptat un proiect de federație europeană care ar fi trebuit să fie realizat după modelul SUA [6]. Toate aceste demersuri, cu finalizări mai mult sau mai puțin complete au reprezentat efectiv un prim pas în procesul de unificare economică pe continentul european.

3. Evoluția integrării europene

Un moment deosebit de important în evoluția integrării europene l-a constituit apariția Comunității Economice a Cărbunelui și Oțelului, ca urmare a planului de reconciliere franco - german lansat de Jean Monet și respectiv George Schuman în perioada 1949-1950, ca o organizație economică subregională, formată din șase state vest-europene (Franța, Germania, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg), care au semnat în 1951 Tratatul de la Paris. Pentru toate statele implicate, dar mai ales pentru Franța și Germania, semnarea tratatului a avut, fără a declara aceasta în mod expres, pe lângă semnificația economică o puternică conotație politică. Marea Britanie, consecventă ideii lui Churchill

din 1946 "noi, britanicii, avem deja Commonwealthul" a exprimat serioase rezerve datorită caracterului supranațional al organizației nou create și ca atare a refuzat participarea în cadrul ei. Ea și-a păstrat aceeași poziție și în 1957 când, datorită limitelor impuse de integrarea sectorială, s-a procedat la înființarea, de către aceleași șase state vest-europene care au semnat în 1952 Tratatul de la Paris, a două noi organizații comune: Comunitatea Economică Europeană și respectiv Euratomul.

În cadrul CECO integrarea economică s-a desfășurat în mod gradual, pe cele două sectoare importante pentru dezvoltarea economică a statelor vest europene membre, în condițiile în care teoria economică din acea vreme și politicile economice adoptate de guverne puneau la baza creșterii economice industrializarea, ori pentru dezvoltarea industriei era nevoie de siguranța existenței unor stocuri de materii prime provenind din industria extractivă și a capacităților de producție necesare prelucrării acestora.

Integrarea celor două sectoare era mai degrabă mijlocul, modalitatea sau instrumentul de a atinge o serie de obiective economice și politice pe termen lung, dar, datorită disfuncționalităților apărute între cele două sectoare cuprinse în cadrul procesului și restul sectoarelor economice, într-o perioadă de timp relativ scurtă, au demonstrat că numai integrarea bisectorială, chiar atunci când obiectul ei îl constituie sectoare de importanță strategică nu este suficientă pentru atingerea scopurilor politice și economice propuse.

Evoluția favorabilă a activității celor trei organisme - CECO, CEE și EURATOM - a condus la fuzionarea acestora, o dată cu semnarea Tratatului de la Bruxelles, din 8 aprilie 1965 (intrat în vigoare la 1 iulie 1967), care a statuat formarea Comunității Europene. În deceniile următoare vor adera la Comunitatea Europeană încă 9 state europene: Danemarca, Irlanda și Marea Britanie - 1973; Grecia - 1981; Portugalia și Spania - 1986 (din anul 1990 au intrat în componența CEE și noile landuri de est ale Germaniei). În anul 1995, Comunitatea Europeană - devenită Uniunea Europeană (UE), ca urmare a tratatului de la Maastricht, semnat în septembrie 1992 și intrat în vigoare la 1 noiembrie 1993 - s-a extins o dată cu aderarea Austriei, Finlandei și Suediei. Uniunea Europeană cuprinde în momentul actual un număr de 25 state. Aderarea Suediei, Finlandei și Austriei a redus numărul membrilor Asociației Europene de Liber Schimb la patru (Elveția, Islanda, Liechtenstein și Norvegia), implicit forța economică a acestui organism ceea ce ar putea implica, în perspectivă, regândirea arhitecturii spațiului economic european.

Un moment hotărâtor în construcția europeană l-a reprezentat semnarea Actului Unic European (iunie 1985), care a fost ratificat de parlamentele celor 12 țări europene la acea dată și a intrat în vigoare la 1 iulie 1987. Actul unic european a fost primul document juridic care a modificat și completat Tratatul de la Roma, prevăzând un număr de 282 de măsuri legislative necesare creării pieței unice. Piața unică are ca fundament valorificarea eficientă a resurselor economice, prin intensificarea procesului de restructurare, prin creșterea producției, în contextul sporirii cererii intracomunitare și a competitivității interne și reprezintă începutul construcției Uniunii Economice și Monetare.

Realizarea Uniunii Economice și Monetare (UEM) și introducerea monedei unice (euro) impune respectarea următoarelor principii: existența unei structuri coerente pentru a permite "euro" să substituie cu succes monedele naționale; accesibilitatea monedei unice, care să inducă sentimentul de credibilitate în rândul cetățenilor europeni; realizarea conversiei într-o manieră eficientă, sub aspectul costurilor, în scopul evitării distorsiunilor competitive; realizarea unui mecanism de ajustare voluntară pentru sectorul

privat.

Tratatul de la Maastricht condiționează participarea la UEM de îndeplinirea criteriilor de convergență, și anume: rata inflației la nivelul statelor membre să nu depășească cu mai mult de 1,5% media ratelor inflației primelor trei state cu cele mai joase niveluri; rata dobânzii pe termen lung trebuie menținută în marja de variație de $\pm 2\%$ față de media ratelor dobânzii pe termen lung ale aceluiași state; cursul de schimb al monedelor naționale trebuie să se mențină în marja de fluctuație convenită prin mecanismul ratelor de schimb din cadrul Sistemului Monetar European (SME), în ultimii doi ani, anteriori datei de intrare în Uniunea Economică și Monetară; datoria publică să fie inferioară limitei de 60% din PIB, în prețuri curente; deficitul bugetar să nu depășească 3% din PIB. Actul Unic European prevede, de asemenea, consolidarea bazei științifice și tehnologice a industriei europene prin intermediul programelor comunitare de cercetare-dezvoltare. Responsabilități importante privind buna funcționare a Uniunii Economice și Monetare revin Comisiei Europene, care îndeplinește un rol esențial pe linia inițiativei și adoptării legislației în acest domeniu.

Accelerarea procesului de integrare în Uniunea Europeană reprezintă imperativul major al țărilor din spațiul central și est-european. Relațiile comerciale și de cooperare - economică, tehnică și științifică - au ca fundament juridic Tratatul Comunității Economice Europene. În concordanță cu prevederile articolului nr. 238 din Tratat, referitoare la pregătirea statelor candidate în vederea dobândirii calității de membru cu drepturi depline, Comunitatea Europeană are dreptul să încheie acorduri cu țări, sub forma asocierii acțiunilor comune sau procedurilor speciale de cooperare[7]. La baza relațiilor cu țările din Europa Centrală și de Est se află acordurile europene, care includ și dimensiunea politică și au drept țintă aderarea la Uniunea Europeană. Totodată, acordurile de parteneriat încheiate cu țări din Europa Centrală și de Est (Federația Rusă, Ucraina, Republica Moldova etc.) cuprind și "clauza de democratizare". Anii 1992 și 1993, care marchează declanșarea procesului de semnare a Acordului de asociere la Uniunea Europeană a celor zece țări ex-comuniste (Bulgaria, Cehia, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, România, Slovenia, Slovacia și Ungaria), au reprezentat momente de referință în perspectiva viitoarei configurații a spațiului european [8]. În iunie 1993, Consiliul European de la Copenhaga a hotărât că țările asociate din Europa Centrală și de Est pot deveni membre ale Uniunii Europene cu condiția să îndeplinească criteriile economice și politice de aderare. Criteriul economic incumbă condiția existenței unei economii de piață funcționale, în timp ce criteriul politic se referă la stabilitatea instituțiilor care să garanteze democrația, statul de drept, drepturile omului, respectul și protecția minorităților. Adoptarea acquis-ului comunitar are ca rațiune asumarea obligațiilor de membru al UE, prin aderarea la obiectivele politice, economice și monetare. Țările asociate și-au depus oficial candidatura pentru aderare în anii 1994-1995. Consiliul European de la Essen a adoptat o strategie de preaderare, menită să pregătească țările care semnaseră acorduri de asociere pentru statutul de membru cu drepturi depline. Strategia avea ca fundament trei elemente: acordurile de asociere extinse; dialogul instituționalizat între țările candidate și țările membre ale UE; derularea unui program pragmatic de asistență financiară (programul PHARE). Strategia de la Essen includea și un program de cooperare transfrontalieră.

Procesul de lărgire a Uniunii Europene către est s-a intensificat începând cu anul 1998 și a reprezentat, din acel an, unul dintre obiectivele majore ale UE, în perspectiva

începutului de secol XXI [9]. În decembrie 1997, Consiliul European de la Luxemburg a hotărât deschiderea oficială a negocierilor de aderare cu un număr de șase țări (Cehia, Ungaria, Polonia, Slovenia, Estonia și Cipru). Negocierile de aderare cu aceste țări au început oficial la 31 martie 1998.

Paralel cu aceste negocieri, au avut loc conferințe, cu participarea tuturor țărilor candidate, respectiv și cu România, Bulgaria, Slovacia, Lituania și Letonia. Aceștia li se adăugau Turcia și Malta, care au cerut oficial Uniunii Europene reactivarea candidaturii la aderare. Procesul de lărgire urma să se desfășoare pe etape, în funcție de standardele de performanță ale țărilor candidate. Toate cele zece țări candidate din Europa Centrală și de Est beneficiau de facilitățile procesului de preaderare, care constau în prelungirea acordurilor de asociere, în parteneriatele de aderare și în mijloacele financiare acordate de LTE. Comisia Europeană a publicat, la data de 15 iulie 1997, Agenda 2000. Intrat în vigoare în urma Acordului de la Berlin, din 24-25 martie 1999, documentul conținea un pachet de reforme privind bugetul UE și mecanismele de intervenție comunitară (în special prin fonduri structurale și o politică agricolă comună). De asemenea, Agenda 2000 propunea o strategie de preaderare, axată pe un parteneriat pentru aderare și accesul țărilor candidate la programele comunitare și la mecanismele de aplicare a acquis-ului comunitar. O a treia parte a "Agendei" reprezintă un studiu de impact cu privire la efectele procesului de extindere asupra politicilor Uniunii Europene. Integrarea celor zece țări din Europa Centrală și de Est se va concretiza printr-un aport de populație de peste 105 milioane de locuitori (circa 490 milioane la ansamblul Uniunii Europene lărgite) și de 34% ca suprafață. În schimb, produsul intern brut al "celor 10" (țările candidate din Europa Centrală și de Est) nu va reprezenta în baza estimărilor, decât 5% din Produsul Intern Brut al Uniunii Europene. Evaluarea efectelor macroeconomice ale aderării, a costurilor și beneficiilor continuă să rămână o problemă complexă la ansamblul țărilor candidate.

Extinderea Uniunii Europene spre sudul și estul continentului a reprezentat o problemă importantă a Reuniunii Consiliului European de la Helsinki (10-11 decembrie 1999), care a hotărât deschiderea negocierilor de aderare și cu celelalte cinci state candidate din Europa Centrală și de Est, considerate ca reprezentând "al doilea val": Bulgaria, Letonia, Lituania, Slovacia și România.

Noua abordare se înscria în spiritul hotărârii pe care Parlamentul European o adoptase în 1996, când recomandase negocieri simultane. Fiecare țară urma să fie monitorizată în funcție de standardele de performanță economică, respectiv cele care au fost luate în calcul și pentru țări "din primul val": Cehia, Ungaria, Polonia, Slovenia, Estonia și Cipru [10], iar progresele în cadrul negocierilor să fie reflectate de ritmul adoptării acquis-ului comunitar [11].

În virtutea concluziilor Consiliului European, "Uniunea Europeană urma să fie în măsură să primească noile state membre, începând cu sfârșitul anului 2002", ceea ce presupunea că acordurile de aderare vor deveni efective cel mai devreme în 2004 și cel mai târziu în 2005-2006. Evoluția negocierilor în domenii de importanță majoră (mediu, agricultură, politică regională, justiție, libera circulație a persoanelor) avea să demonstreze în ce măsură aceste termene s-au dovedit a fi sau nu realiste. Referindu-se la posibilitățile de extindere, în continuare, a Uniunii Europene către est (Albania, Macedonia, alte țări din spațiul ex-iugoslav, Ucraina, Belarus și chiar Rusia). Gunter Verheugen - membru al Comisiei Europene - afirma, cu ocazia unui interviu acordat la începutul anului 2002 unei publicații europene, că *"este dificil de a prevedea până unde va merge integrarea politică"*

în Europa, după ce UE va fi ajuns la un număr de 28 de țări membre". Suntem angajați într-un proces de lărgire suficient de ambițios și complex cu "cei 13" (statele europene care antamaseră sau se aflau în curs de negociere pentru aderare) pentru a nu încărca mai mult barca". În continuare, Gunter Verheugen adaugă că "UE nu este un club occidental și, cu atât mai mult, nu este un club select, rezervat bogaților. UE reprezintă, înainte de toate, o comunitate de valori, indiferent de rase, religii și bogății".

Comisia Europeană a recunoscut independența celor trei state baltice - Estonia, Letonia și Lituania - și a stabilit relații diplomatice cu fiecare dintre acestea, începând cu data de 27 august 1991. În mai 1992 au fost semnate acorduri de comerț și de cooperare, denumite și de "primă generație".

În septembrie 1992, Comisia Europeană a hotărât includerea celor trei țări în Programul Phare, pentru a le disloca de țările ex-sovietice și a le include în grupul țărilor central și sud-est-europene.

Începând cu anul 1993, problema aderării țărilor baltice la UE a revenit frecvent ca prioritate pe ordinea de zi a discursurilor politice ale reprezentanților acestor țări. Estonia, Letonia și Lituania au încheiat, în iulie 1994, acorduri de liber schimb cu UE, care au fost ulterior încorporate în acordurile de asociere semnate în iunie 1995. De menționat că Estonia și Letonia și-au depus cererile de aderare în noiembrie 1995, iar Lituania în decembrie același an. UE a continuat, astfel, politica de apropiere față de aceste țări; în aprilie 1996, comisia Europeană a trimis fiecăruia dintre candidați un chestionar ce trebuia completat într-un interval de trei luni. În baza răspunsurilor, UE a dat un aviz de evaluare asupra cererii fiecărei țări. Se poate spune că noile modalități de abordare a relațiilor cu statele baltice (în general, față de toate statele candidate) au început prin aceste evaluări, ale căror rezultate au fost anunțate în iulie 1997. "Avizele" privind țările baltice relevau pentru Lituania și Letonia întârzieri în domeniile reformei justiției, ale luptei împotriva corupției și în procesul de integrare a minorităților. Avizul favorabil al Comisiei Europene față de Estonia preciza, totuși, că această țară, chiar dacă respecta drepturile omului și ale minorităților, trebuia să ia măsuri de accelerare a ritmului de naturalizare a cetățenilor rusofoni, pentru a le permite să se integreze în societatea estonă.

La 30 martie 1998, UE a încheiat parteneriate de aderare cu Lituania și Letonia, iar la 31 martie, același an, a deschis negocierile de aderare cu Estonia. Rapoartele ulterioare de evaluare au fost făcute publice în octombrie 1999. Letonia era prezentată ca având o economie de piață capabilă să facă față concurenței la ansamblul IJE, oferindu-i-se, astfel, șanse sporite în cadrul negocierilor. Lituania beneficia, de asemenea, de un raport de evaluare pozitiv (mai ales după decizia parlamentului de a închide unul dintre reactoarele nucleare de la Ignalia). În același timp, a fost prezentat al doilea raport de evaluare pentru Estonia, ca singura țară care n-a solicitat o perioadă de tranziție pentru îndeplinirea condițiilor cerute de "acquis-ul comunitar". Alegerile care au avut loc în Letonia (1998) și în Lituania (1999) au infirmat temerea că populația decepționată va sancționa elitele politice letone și lituaniene de a nu fi imprimat un ritm suficient de alert reformelor confirmând, dimpotrivă, existența unui puternic consens. Tratatul diferențiat n-a fost bine primit de către cele trei țări baltice, Lituania și Letonia considerându-se victime ale unor erori de apreciere, îndeosebi de natura politică, cu atât mai mult cu cât istoria acestor țări a evidențiat necesitatea colaborării pentru promovarea intereselor comune.

De asemenea, o colaborare la nivel prezidențial a fost lansată în 1993 sub forma

întâlnirilor bianuale la nivel înalt. Declarațiile semnate reliefează obiectivul de integrare a țărilor baltice în Uniunea Europeană și în NATO.

Este elocventă în acest sens declarația adoptată în urma întâlnirii dintre președinții Estoniei și Lituaniei, din 1999, care evidențiază ca obiectiv comun "integrarea în structurile europene și atlantice ca fiind expresia cea mai puternică a relațiilor mutuale dintre cele trei țări baltice" [12].

Strategia de extindere a Uniunii Europene, într-o primă etapă cu 10 state (Cehia, Slovacia, Ungaria, Polonia, Slovenia, Estonia, Letonia, Lituania, Cipru și Malta), într-o etapă ulterioară cu alte două (România și Bulgaria) sau mai multe state, a început să se contureze începând cu anul 2001. Comisarul european pentru extindere, Günter Verheugen, reafirmă poziția conform căreia "aderarea se va face în funcție de stadiul de pregătire al fiecăruia dintre candidați. Criteriile care au stat la baza alegerii celor 10 țări, considerate ca formând "Grupul de la Lacken", au fost oficializate, atât cu ocazia publicării Rapoartelor anuale, cât și în cadrul Consiliului European de la Copenhaga (decembrie 2000), unde s-au încheiat negocierile cu cele 10 state candidate, care au semnat, alături de cei 15 membri ai Uniunii Europene, Declarația finală a Consiliului. Aderarea celor zece state candidate va avea loc până la data de 1 mai 2004. Pentru România și Bulgaria este luat în calcul anul 2007, ca an al aderării; reuniunea la nivel înalt de la Copenhaga a definit de altfel obiectivul de a primi cele două țări în anul 2007.

Concluzii

Procesul aderării României și Bulgariei este ireversibil, iar durata acestuia depinde numai de ritmul în care se desfășoară pregătirile celor două țări, susținea Günter Verheugen, în cadrul unei conferințe care a avut loc la București la începutul anului 2003 [13]. În condițiile în care aderarea reprezintă un obiectiv comun al României și al Uniunii Europene, problema care se pune cu acuitate este aceea de îndeplinire, în totalitate, a criteriilor de aderare, ceea ce impune responsabilități majore pentru accelerarea proceselor de reformă în toate domeniile vieții economice și social-politice.

Realizarea acestui deziderat incumbă conjugarea efortului propriu fără îndoială, elementul decisiv - cu acela al Comunității Europene [14], care să dea o nouă dimensiune Parteneriatului de aderare. România va deveni astfel, membru cu drepturi depline al familiei europene.

Bibliografie

1. Maria Bârsan, *Integrare Economică Europeană*, Ed. Fundației CDIMM, 2001, p. 124.
2. E. Dobrescu, *Integrare Economică*, Ed. Academiei Române 1996, p. 45
3. E. Dobrescu, *Integrare Economică*, Ed. Academiei Române, 1996, p. 53
4. R. Bideleux & R. Taylor, *European Integration and Disintegration*, Routledge, New York, 1996, p. 249
5. P.H. Smith, *Introduction: The Politics of Integration. Concepts and Themes*, în P.H. Smith, *The Challenge of Integration, Europe and Americas*, New Brunswick, New York, 1992, p. 5
6. Stephen D. Kasner, *Structural Causes and Regime Consequences; Regimes as Intervening Variables*, Ed. By Krasner, New York, Cornell University Press, 2000, p. 42
7. M. Moldoveanu, *Mersul lumii la cumpăna dintre milenii*, Ed. Expert, 2003, p. 165
8. Colecția de studii a Institutului European din România (IER), Caiet nr. 4, București 2001, p. 5
9. L'enlargissement de l'Union Européenne à l'Est: perspectives économiques et commerciales,

- Centre Français du Commerce Extérieur, Paris, 1999, p. 9
10. Cehia, Ungaria și Polonia sunt membre fondatoare ale Acordului Central-European de Liber Schimb – CEFTA la care au aderat ulterior Slovacia (1995), România (1997) și Slovenia.
  11. "Revue du Marche Commune et de l'Union Europeenne", nr. 437, Paris, aprilie 2002, p. 213-2 14
  12. Estonian Review, vol. 9, nr. 30, 18-24 iulie 1999
  13. Günter Verheugen, *Viitorul României în cadrul Uniunii Europene*, Institutul European din România, București, 21 februarie 2003
  14. Consiliul European a aprobat în 2002 propunerile Comisiei Europene de a spori semnificativ asistența de preaderare, cu 20% în 2004, 30% în 2005 și 40% în 2006.